

Broers Hoorn tonen uitmuntend koppel beste boerenkoeien

‘Hoge ruggen zijn er niet meer’

De broers Evert en Koop Hoorn uit Ruinerwold hebben het fokken van ‘beste boerenkoeien’ tot kunst verheven. Met hun niet alledaagse kijk hebben ze een Holstein-veestapel weten te creëren die zich eenvoudig weet te handhaven in de verouderde stal. Wat bijvoorbeeld te denken van het tankcelgetal van 54.

Op internet circuleert een video waarin opvallend goede koeien worden gepresenteerd. Boerenkoeien met veel lichaamsbreedte en overduidelijk ‘een spiertje’, maar wel van het Holstein-ras, het gros althans. De meeste beelden zijn gemaakt bij de ingang van de melkstal, die de uiterst correct gebouwde dieren met grote passen betreden. Ook de uniformiteit valt op, er zit geen slechte tussen.

De beelden tijdens het melken in de zij-aan-zij melkstal tonen mooi vierkant op de benen staande koeien met goed gevormde uiers. De veestapel blijkt toe te behoren aan de broers Evert (53) en Koop (54) Hoorn uit

Ruinerwold (DR). „De video is voor de vuist weg gemaakt, niet dat er speciaal goede koeien voor zijn opgezocht”, verzekert Evert in zijn kantoortje naast de stal. Hij en zijn broer zijn er de mensen niet naar om zichzelf op de borst te kloppen, integendeel. Het blijkt dat beginnend aAa-analist Tracey Zimmerman uit Nieuw-Zeeland het bedrijf vorig jaar bezocht en zo onder de indruk was dat ze een video – die te zien is op Melkvee.nl – van de aanwezige koeien maakte.

Jentje 323

De trouwe lezer kent de gebroeders Hoorn

mogelijk nog van de Beste Boerenkoe-verkiezing die Melkvee vorig jaar organiseerde. Jurylid en aAa-analist Jurjen Groenveld codeerde de koeien op het bedrijf en was zo onder de indruk van Jentje 323 (Palmer x Celsius x Ugela Bell), dat hij de broers vroeg of hij de koe mocht opgeven. Zelf waren ze er, bescheiden als ze zijn, niet aan begonnen. Jentje wist uiteindelijk de finale te bereiken en het zelfs tot de derde plaats te schoppen in de categorie oud. De inmiddels 15-jarige tientonner produceerde tot dusver bijna 140.000 kilo melk en had bij zeven monsteringen in haar huidige lactatie een hoogste celgetal van slechts 63. Jentje is

De melkveestal is goed bezet en kent nog de oude maatvoering. Het voorste deel stamt uit 2000, het middelste uit 1977 en het achterste uit 1988.

Jentje 323 (Palmer x Celsius x Ugela Bell) deed vorig jaar succesvol mee aan de Beste Boerenkoe-verkiezing. Ze produceerde tot dusver 138.867 kilo melk met 4,18 procent vet en 3,31 procent eiwit. Ze heeft stevast een zeer laag celgetal en was ook de laatste keer na één inseminatie drachtig. Binnenkort kalft ze van Kian.

weer drachtig, ook deze keer na slechts één inseminatie, en zal in april voor de veertiende keer kalven, ditmaal van 'good old' Kian. Ondanks haar puike prestaties krijgt Jentje van haar eigenaren geen voorkeursbehandeling. Ze moet zich gewoon in het koppel handhaven en dat op zich is een prestatie, met 230 koeien in een stal met 200 ligboxen. Evert denkt wel dat het de laatste keer is dat ze kalft. „Ze wordt wat ouder en anders krijg je er toch werk mee.” De broers hebben vijf vrouwelijke nakomelingen van Jentje, drie van Kian, een van Classic en een van Montbéliarde-stier Triomphe. 'Prima dieren', luidt de korte omschrijving van Evert op de vraag hoe ze functioneren. „Ik heb liever een koe met een lactatiewaarde van 100, die lekker meeloopt en geen problemen geeft, dan een koe met een zeer hoge lactatiewaarde en die in de melkstal met de hakken tegen elkaar aan staat.”

Oude maatvoering

Wie in de stal van Evert en Koop om zich heen kijkt, ziet inderdaad ook eigenlijk alleen maar van dat soort gemakkelijk functionerende koeien. De koeien komen zonder uitzondering vlotjes overeind, terwijl de boxlengte maar 2,30 meter bedraagt. De koeien liggen er op rubber matten, die zijn ingestrooid met zaagsel en waar ze bij het opstaan steun hebben van een achterrand. De stal bestaat uit drie delen, waarvan het middelste deel uit 1977, het achterste deel uit 1988 en het voorste deel uit 2000 stamt. In het voorste deel liggen de koeien in met stro gevulde ligboxen. „We hadden er eerst autobanden in, maar dat was niks. Nu liggen ze op een ondergrond van paardenmest en verdeel ik er elke dag een kruiwagen stro over de boxen”, vertelt Koop.

Hoewel de omstandigheden in de stal door de verouderde maatvoering, de hoge bezetting en het feit dat de koeien al vele jaren opgesteld blijven, voor de dieren niet het eenvoudigst zijn, lag de gemiddelde productie bij afvoer de afgelopen jaren tussen de 40.000 en 45.000 kilo melk. En van de aanwezige dieren zijn er 46 met een levensproductie boven de 50.000 kilo melk. Koploper op het gebied van levensproductie is (uiteraard) Jentje 323, maar ze heeft de 16-jarige Beitske

52 (Alibaba x Ronald) als goede secondante. Beitske produceerde tot dusver 123.037 kilo melk met 4,34 procent vet en 3,32 procent eiwit en gezien haar gesteldheid moet ze in staat worden geacht de prestatie van haar moeder te evenaren. Die wist de 10.000 kilo vet en eiwit vol te maken. Beitske 52 zou er de vierde tientonner van het bedrijf mee worden.

Stukje eigen gevoel

„We hebben een oude stal met niet zulke grote boxen en willen dus geen koeien met te lange benen”, aldus Evert. Om de koeien naar hun wens te 'modelleren', maken de broers al twintig jaar gebruik van het Triple-A-systeem. De mannen gebruikten vroeger veel Tops, Ideal en Cleitus. „Bij Jabot ging het eigenlijk fout”, peinst Evert. „Of eigenlijk werden de koeien na Tops steeds smaller.” De Hoorns maakten in het verleden veel gebruik van exterieurstieren en namen ook succesvol deel aan fokveedagen. „Maar we realiseerden ons dat onze beste koeien van stieren waren die het helemaal niet zo goed deden in de lineaire cijfers, als Linde Alfred en later Ronald.” „Triple-A is een heel mooi en simpel systeem”, vindt Evert. „We maken er gebruik van en leggen er een stukje eigen gevoel bij.” De veehouder zegt het systeem goed te kennen en nog een stap verder te gaan. Wat hij daarmee bedoelt, legt hij uit aan de hand van de oude Jentje 323. „Zij is met 612 geanalyseerd, maar van boven nog steeds scherp. Als ik naar de koe kijk, moet er nog steeds code 5 ('smooth', oftewel breed, red.) bij. En er zijn 5-stieren die nog steeds smalle koeien geven. Delta Persuader is met code 534 bijvoorbeeld een 5-stier, maar komt uit de combinatie Mascol x Dustin en zal gezien zijn afstamming waarschijnlijk dus niet veel '5' hebben. Kian is een echte '5'-stier, maar eigenlijk weet je dat pas als je ze aan de melk hebt. Kian is een stier die wat dat betreft heel veel kan corrigeren, Persuader veel minder. Maar Persuader is wel een interessante stier met zijn iets ondergemiddelde melksnelheid, goede celgetal, beste benen en levensduur.”

Maniac

Het is duidelijk dat de broers meer op breedte- dan op hoogtematen focussen.

Evert en Koop zijn perfectionistisch ingesteld, wat bijvoorbeeld tot uiting komt bij de aanblik van de sleufsilo's.

„Triple-A is niet eenvoudig qua opbouw, je moet precies weten waar je mee bezig bent”, zegt Evert. Hij noemt nog een effect van de bouw van de koeien. „We krijgen vaak als reactie op de video dat de koeien zo schoon zijn, terwijl ze zeker niet zijn gewassen. Kennelijk zijn ze breed en goed gebeend, zodat ze achter de benen schijten en er niet tussendoor op bovenop”, stelt de veehouder. En dan: „Je wilt toch ook ruimte tussen de achterbenen hebben en dan niet alleen in de robot, maar toch zeker ook in de melkstal de spenen niet tegen elkaar aan hebben staan? Daarom heb ik ook een hekel aan te strakke ophangbanden.” Hoewel de koeien correct geuierd zijn, zegt Evert nooit op uiers te fokken. „En ook nooit op kruisligging. Wel fokken we op ruimte in het skelet voor de uier, zodat die op oudere leeftijd niet dieper wordt.” Het beleid resulteerde erin dat ze ooit 600 rietjes van Kian kochten. De mannen melken 42 Kians en zijn zeer tevreden over de stier. „Zijn dochters vliegen overeind, zijn nooit kreupel en worden elk jaar beter.” Er is echter een stier waar ze zelfs meer dan vijftig dochters van melken en dat is de relatief onbekende Maniac van de Peul (v. Royalist), nota bene een kleinzoon van Kian. Maniac geeft net als Kian met een fokwaarde van 94 (zwartbontbasis) relatief weinig hoogtemaat en heeft als aAa-code 516. „De stier was aAa-analist Jan Schilder in het bijzonder ►

Begin jaren 2000 zijn de koeien enkele jaren automatisch gemolken. Dat was bepaald geen succes. Het enige dat nog aan die periode herinnert, is de extra melktank, die tegenwoordig dient voor wateropslag.

De wachtruimte voor de melkstal is groot en bevalt goed, hoewel het reinigen de mannen wel veel tijd kost.

Evert melkt steevast samen met een medewerker. De koeien worden gemolken in een 2 x 20-stands zij-aan-zij rapid exit melkstal van DeLaval, met daarin driehoekige tepelvoeringen met kopbeluchting van Milkrite.

opgevalen, onder andere vanwege zijn beste klauwen”, weet Evert. In vergelijking met de Kians zijn de Maniacs volgens de veehouder dan ook van hetzelfde laken een pak. „En Maniac stond laag op de stierenkaart en kostte bijna niks.”

‘Kijk naar de koe’

Evert begrijpt niet waarom veel boeren alleen naar de top van de stierenlijst kijken. „Als je een koe twee keer daags melkt, kijk dan ook naar de koe en bekijk wat ze nodig heeft in de paring. Wees eens kritisch naar jezelf toe.” Hoorn weet dat er op veel bedrijven ook kwetsbare Holsteins te vinden zijn en begrijpt in die zin dat een ras als Fleckvieh populair heeft kunnen worden. „Maar waarom gebruiken die boeren geen Maniac of Kian of desnoods een beste MRIJ-stier?”

De mannen gebruiken gerust oude stieren als ze goed en nog beschikbaar zijn. „Bovendien zijn ze niet duur, wij wagen ons niet aan een stier als Bouw Finder voor 34 euro”, aldus Evert. „Heel veel goede stieren vallen later terug; wat dacht je bijvoorbeeld van Lucky Mike? Toen hij populair was, gebruikten wij – achteraf gelukkig – Hidden Future. Die kostte maar 5 euro en stond onderaan op de stierenkaart”, vertelt de veehouder, terwijl hij een tienjarige Future in de benen jaagt. De koe staat vlotjes op. „Ze loopt nog als een jonge meid.”

De stieren die worden gebruikt, mogen niet te veel hoogtemaat hebben en moeten beschikken over goede benen, een laag celgetal en een gemiddelde melksnelheid.

„Met het oog op de uiergezondheid liever iets taai dan te vlot melkend.” Naast nog mondjesmaat Kian en Maniac – ‘dergelijke stieren waar je blind op kon varen, zijn er nu niet’ – gebruiken Evert en Koop stieren als Topgear, Brandy, Malki, Zar, Solero, Mandela, Stellando, Spell, Persuader, Vitality en Jerudo. „We keken nooit naar genomicsstieren, maar nu wel als er eens een goede bij staat. En we gebruiken De Vrendt Brandy, een stier met aAa-code 153 en vermoedelijk voldoende ‘5’, want de ‘2’ (‘tall’, oftewel hoog, red.) staat achteraan en hij heeft 106 voor voorhand.” Brandy staat weliswaar te boek als fokstier, maar voor Evert is het een proefstier. „Wij gebruiken vaak een aantal rietjes op proef en als we er dan goede kalveren en pinken van hebben, besluiten we zo’n stier echt in te zetten.”

Robots er weer uit

De focus op uiergezondheid heeft de broers geen windeieren gelegd. Het laatste tankcelgetal dat werd gemeten, bedroeg slechts 54. En slechts vier dieren hadden bij de laatste melkcontrole-uitslag een celgetal boven de 250, waarvan de hoogste een waarde van 506 noteerde. Evert en Koop zijn dan ook erg tevreden over de 2 x 20-stands rapid exit melkstal van DeLaval, waarin ze inmiddels twaalf jaar hun koeien melken. Ze maken er gebruik van driehoekige tepelvoeringen met kopbeluchting van Milkrite. „We kunnen daardoor met een hoger vacuüm van 47 kPa melken en hebben evengoed veel minder last van

speenpuntverechting.”

De uiergezondheid heeft niet altijd op zo’n hoog niveau gelegen en kende begin jaren 2000 een dieptepunt. In de zomer van 2001 zijn er namelijk drie Lely-robots in de stal geplaatst. Het bleek echter een ongelukkige keuze en na 2,5 jaar zijn de robots er daarom weer uitgehaald. „We hadden meer last van uierontsteking en ook was het kiemgetal te hoog”, aldus Koop. „Bovendien komt een koe met coli-mastitis niet naar de robot.”

Evert: „Er waren vaak storingen, ook bij de krachtvoergift en als een koe niet goed werd ‘gelezen’, omdat de laser een beetje vuil was, moest ze met een volle uier en terwijl ze de melk al liet schieten de robot weer verlaten.”

Nieuwe hectische periode

Het automatische melksysteem bezorgde de broers vooral frustraties. Belangrijk daarin was ook dat de kleppen die de tank afsloten bij de hoofdreiniging niet de juiste waren, zoals pas achteraf bleek. Daardoor had zich op essentiële plekken een hoop vuil verzameld. „Een robot werkt ook veel ruiger dan een melkstal, daar kun je veel secuurder in werken”, vindt Evert, perfectionistisch als hij is. Hij melkt ook altijd zelf, samen met enkele en steeds wisselende vaste melkers. „En soms melkt onze zus mee.” Koop voert dan de kalveren en doet hand- en spandiensten rondom het melken, zoals het schoonmaken van de ligboxen. Hij insemineert ook de koeien. De pinken vindt hij met zijn grote handen lastig en besteedt hij daarom uit. De broers insemineren hun koeien niet te vroeg,

Bedrijfsgegevens

De broers Evert (links, 53) en Koop (54) Hoorn melken in Ruinerwold (DR) een 230-koppige melkveestapel. Het rollend jaargemiddelde bij een gemiddelde leeftijd van vijf jaar en twee maanden bedraagt 10.037 kilo melk met 4,33 procent vet en 3,53 procent eiwit. Hoewel er een overbezetting in de stal is en de maatvoering bovendien is verouderd, is de uiergezondheid uitstekend. Het tankcelgetal bedroeg de laatste keer slechts 54 en het kiemgetal slechts 3. Gemiddeld over het afgelopen jaar was het celgetal 85. De melkveestapel oogt opvallend functioneel en telt 42 dochters van Kian en meer dan 50 van

Maniac van de Peul. „En nu komen de dochters van de Duitse stier Zar er aan.” De broers melken verder goede koeien van Jerudo, Leko, Prince, Linfield, Survivor, Fiction en Royalist. Stieren die nu worden ingezet, zijn Brandy, Topgear, Malki, Solero, Mandela, Stellando, Spell, Zar, Persuader en Vitality. Bij het maken van de paringen speelt het aAa-systeem al twintig jaar lang een belangrijke rol.

Begin jaren 2000 molken de broers enkele jaren met drie Lely-robots, maar dat werd geen succes. Na 2,5 jaar werden ze ingeruild voor een 2 x 20-stands rapid exit melkstal van DeLaval met

De jongveeststal stamt uit 1993 en bevindt zich achter de hoofdlocatie. Bij de jongveeststal horen twee woonhuizen; de ene wordt bewoond door Koop, de andere door zijn ouders.

De jongste kalveren worden vlak bij de melkstal gehuisvest. De eerste dagen na de geboorte krijgen ze 'geënte biest'.

omdat ze toch altijd veel te veel jongvee hebben en realiseren een inseminatiegetal van 2,3. De tussenkalftijd bedraagt 405 dagen. Tien jaar na het vertrek van de robots kwamen de gebroeders opnieuw in een hectische periode terecht. Drie jaar geleden kochten ze de boerderij van de stoppende buurman erbij, een stal met 45 ligplaatsen en waar nu de drachtige vaarzen en droge koeien worden gehuisvest. Tevens besloot jongste broer André in die periode uit het bedrijf te stappen. „Een nieuwe locatie erbij en tegelijkertijd een broer moeten uitkopen, maakte het er financieel niet gemakkelijker op”, aldus Koop. De mannen beschikken inmiddels over een grondareaal van 138 hectare, waarvan de huiskavel 85 hectare beslaat. Ze bezitten drie locaties, want naast de stal van de overgenomen buurman aan de zijkant van de hoofdlocatie is er ook een stal direct achter de hoofdlocatie. Daar wordt het jongvee gehuisvest en woont Koop bij, direct naast zijn ouders Bertus (83) en Henny (81). Evert woont bij de hoofdlocatie, waar de melkkoeien en het jongste jongvee staan.

Perfectionistisch

Evert en Koop maken veel uren en dat is te zien, want alles ligt er pico bello bij. Ze zijn naar eigen zeggen perfectionistisch ingesteld. Om die reden gaat al het voer ook letterlijk helemaal op. „De koeien vreten alles schoon op, ook omdat het voer minimaal verontreinigd is”, aldus Evert. Ze krijgen eens per dag een gemengd rantsoen van 2,5 kilo bierbostel, 2 kilo aardappelvezel,

2 kilo tarwe, 20 kilo maïs en voor de rest graskuil. De hoeveelheid graskuil is variabel; als het koud is, krijgen ze extra. Daarnaast krijgen de koeien krachtvoer op maat in de krachtvoerboxen, de vaarzen maximaal 5,5 kilo en de oudere dieren maximaal 6,5 kilo. De gift is gekoppeld aan de melkmeters, waarbij die anderhalve maand voor het droogzetten naar nul wordt teruggeschroefd. Ze voeren 24 kilo krachtvoer (inclusief ontsloten tarwe) per 100 kilo meetmelk. Alles via de mengwagen voeren kan volgens de mannen niet, omdat ze geen groepen kunnen maken in de stal. De mannen strooien dagelijks kalk in de ligboxen en zetten al hun koeien met antibiotica droog. „Omdat ons antibioticumgebruik verder heel laag is, kunnen we het aantal dierdagdoseringen daarmee nog steeds voldoende laag houden”, aldus Koop. Bij de broers staat werkplezier voorop en niet zozeer de hoogste productie, al willen de koeien goed melk geven. „Bij de hoogste productie twijfelen we of de dieren het ook vele jaren zonder veel problemen kunnen volhouden.”

Hoge ruggen

„We hebben goede koeien en vinden het dan ook lastig om mooie koeien te moeten afvoeren vanwege de fosfaatreductieregeling”, aldus Evert. „We vinden het eigenlijk ook zonde om ze drachtig te maken van een dikbil”, voegt Koop toe. Bezwaren tegen andere rassen hebben ze overigens niet. Zo lopen er enkele Montbéliarde- en Brown

Swiss-kruislingen. Vooral het laatste ras heeft wat kansen gekregen, in eerste instantie in de vorm van de stier Etvei. „Die heeft aAa-code 654 en die gebruikten we in een periode dat dergelijke codes binnen Holstein moeilijk te vinden waren”, aldus Evert. Om dezelfde reden lopen er in de jongveeststal enkele nakomelingen van Solaris, een Brown Swiss-stier met dezelfde code. De kruislingen in de stal doen niet of nauwelijks onder voor de 'zuivere' Holsteins. „De koeien moeten makkelijk lopen en makkelijk naar het voerhek gaan. Dat lukt bij haar niet”, wijst Evert naar 'de slechtste koe van de stal'. „Zij is een dochter van Olympic, een stier waar we bepaald geen goede ervaringen mee hebben. Hij geeft koehakkigheid en lage verzenen, waardoor je altijd last van stinkpoot hebt.” De Olympic-dochter blijkt inderdaad een uitzondering tussen haar gemiddeld grote en soepel bewegende stalgenotes. „Hoge ruggen zijn er niet meer”, stelt Koop. „Je kunt wel overzee gaan om sperma te kopen, maar waarom? Het gaat om combinaties maken. De hoofdzaak is dat ze goed gebouwd zijn”, aldus Evert. „Wat dat betreft is het jammer dat ten aanzien van de fokkerij slechts een kleine groep mensen bepaalt wat wij als boeren moeten gaan melken.” ■

2

Video

Een video van de melkveestapel van de gebroeders Hoorn is te zien op www.melkvee.nl in het dossier 'vakblad Melkvee'.

Milkrite-tepelvoeringen. Sinds de melkrobots hun intrede deden, zijn de koeien niet meer geweid. De koeien krijgen jaarrond een gemengd rantsoen van graskuil, maïs, bierbostel, aardappelvezel en ontsloten tarwe. Daarnaast is de krachtvoergift via de krachtvoerboxen gekoppeld aan de melkmeters. De droge koeien krijgen de latere sneden kuil. Bij het bedrijf hoort een grondareaal van 138 hectare grond, waarvan de huiskavel 85 hectare beslaat. Op 30 hectare wordt maïs geteeld, wat met aardappelvezel eroverheen wordt ingekuuld.

Evert woont bij de hoofdlocatie, waar de melkkoeien worden gehouden. Een stukje achter de hoofdlocatie (rechts buiten beeld) bevindt zich de jongveeststal. Aan de linkerkant van het bedrijf (buiten beeld) kochten de broers de 45 ligplaatsen tellende stal van de buurman, die nu ruimte biedt aan drachtige vaarzen en droge koeien.